

НАУКОВІ КОНФЕРЕНЦІЇ

Дьячкова О. А.

«КИЇВ МУЗИЧНИЙ НАПЕРЕДОДНІ ВІДКРИТТЯ КИЇВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ. СЕЗОН 1912–1913»

Студентська наукова конференція «Київ музичний напередодні відкриття Київської консерваторії» відбулася з ініціативи кафедри історії музики етносів України та музичної критики. Автор ідеї проекту – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри Олена Сергіївна Зінькевич.

Головна мета заходу – дискурсивно відтворити атмосферу музичного життя, яке вирувало в Києві століття тому. Оргкомітет (викладачі кафедри) запропонував студентам фронтально систематизувати публікації в київській пресі сезону 1912–1913 років. Увагу молодих науковців привернули такі видання: «Киевлянин», «Киевская мысль» і «Киевская жизнь», почасти – «Російська музична газета» (О. Співаченко) і «Южная копейка» (К. Гончарук).

Незважаючи на популярність цих інформаційних джерел у сучасному музикознавстві, учасники конференції вдалися до нового методу пошукової роботи: цілісного опису подій минулого. Його протилежність становить предметно спрямований пошук інформації, у процесі якого дослідник має сформовану гіпотезу і добирає факти на її підтвердження. У ситуації вибіркового пошуку історія справді перетворюється на «дзеркало історика», а джерела «надають» інформацію «за запитом». Проте тут є великий ризик втратити з поля зору артефакти, які можуть суттєво вплинути на остаточну картину і висновки наукового дослідження. Отже, цілісний опис подій (навіть якщо він теоретично не є вичерпним) оновлює наші уявлення про події минулого і є, певною мірою, науковим інструментом оздоровлення гіпотез історичного музикознавства.

У цьому сенсі, конференція мала свої досягнення. Так, саме фронтальний підхід сприяв тому, що на сторінках «Киевской жизни» (жовтень 1912 року) виявлено (доповідь А. Вовченко) публікацію розмови з Володимиром Пухальським щодо рішення про відкриття Київської консерваторії (див. додаток). Посилань на цей документ немає у працях з історії Київської консерваторії. Завдяки вибіркового пошуку, газетна публікація «програвала» більш «вагомим», з погляду історичної достовірності, документам – листам, протоколам і звітам державних інституцій тощо. Проте саме вона має історичну вагу і певний потенціал проблемних ситуацій.

Передусім, це перша публікація у київській пресі щодо остаточного прийняття рішення про відкриття консерваторії. Не менш важливою є форма цієї публікації – розмова з В. Пухальським, майбутнім директором закладу, зміст якої викликає у дослідників чимало запитань. Наприклад, у контексті поширеної гіпотези про відкриття Консерваторії не зовсім зрозумілі причини ігнорування В. Пухальським запитання кореспондента публічної газети про фінансування майбутнього проекту. Не названо жодних імен, зокрема й меценатів, які нещодавно здійснили внески на користь Консерваторії. Натомість у розмові порушується питання про подальшу долю музичного училища як самостійної інституції, зокрема про до-

тримання традицій Петербурзької консерваторії щодо статуту і принципів формування комплексу дисциплін, а дата відкриття навчального закладу пов'язується зі святкуванням 50-річчя київського відділення ІРМТ. Загалом публікація розмови з В. Пухальським містить інформацію, яка може змінити погляди на фінансування проекту з відкриття Консерваторії і на роль фінансових внесків меценатів як вирішальних чинників.

Серед інших досягнень цієї студентської конференції – систематизація музичних інституцій, які відігравали провідну роль у театральній-концертній житті Києва; опис репертуару; складання реєстру імен популярних виконавців. Здійснена робота суттєво збагатила сучасні уявлення про інтонаційний портрет Києва минулого. Так, К. Гончарук у своїй доповіді («Грудень 1912») звернула увагу, що у Києві діяли кілька кінотеатрів («Театр-биограф», «Экспресс»), а окремі картини супроводжувались концертним оркестром у складі 30 музикантів. У грудні 1912 року відкрився кінотеатр на 1100 місць (Хрещатик, 38), у якому найкращі стрічки демонструвалися у супроводі оркестру у складі 60 артистів під орудою Г. Я. Фістуларі. У цей же час у Києві були організовані безкоштовні уроки їзди на роликах «Роллер скетинг ринк», які супроводжувались оркестром військової музики під орудою братів Рогових. Серед розважальних закладів того часу був художній електротئاتр «Аттракцион Лилия» з гастрольями музичних родин Роспіні, Герман («новый репертуар на всевозможных музыкальных инструментах»). Ще десять років тому всі ці факти можна було б вважати такими, що належать до сфери «дотепного», «маргінального» музикознавства – сьогодні вони є важливим чинником формування фактологічної бази для наукових студій, зокрема й історії українського менеджменту в галузі культури.

Незважаючи на простий абрис, конференція «Київ музичний напередодні відкриття Київської консерваторії» вирізнялась нестандартним генезисом і мала ознаки найновітніших тенденцій сучасного мистецтвознавства. Генетично конференція продовжувала традиції музичного краєзнавства школи М. С. Друскіна, петербурзького музикознавця, родом із Києва. Його учні, Катерина Вікторівна Майбурова і Олена Сергіївна Зінкевич, продовжили справу свого вчителя в Україні. Саме завдяки їхнім зусиллям українське краєзнавство набуло інтенсивного розвитку і поширення.

Сьогодні музичне краєзнавство перебуває на передовому рубежі гуманітарного дискурсу, не останньою чергою, завдяки популярності наскрізної теми сучасної культури, яку можна сформулювати так: «Місто і його історія». У зв'язку з цим варто пригадати багатотомне енциклопедичне видання «Музыкальный Петербург»¹, книги П. Вайля «Гений места»² і «Карта родины»³, серію фільмів Вуді Алена, присвячених європейським містам тощо. У цьому контексті студентська конференція «Київ музичний напередодні відкриття Київської консерваторії» була своєрідним тестом на відповідність музикознавчої освіти у НМАУ ім. П. П. Чайковського вимогам часу. Його було успішно складено.

¹ Музыкальный Петербург : энциклопедический словарь. – Т. 1 : XVIII век, кн. 1–9. – СПб., 1999–2006; Петровская И. Ф. Музыкальный Петербург : энциклопедический словарь-исследование. – Т. 10–11. – СПб., 2009–2010.

² Вайль П. Гений места / Пётр Вайль. – М. : КоЛИБри, 2008. – 488 с.

³ Вайль П. Карта родины / Пётр Вайль. – М. : Независимая газета, 2003. – 414 с.

КОНСЕРВАТОРИЯ В КИЕВЕ (БЕСЕДА С В. В. ПУХАЛЬСКИМ)

Так как уже официально стало известным, что вопрос о преобразовании Киевского Императорского музыкального училища в консерваторию разрешён в благоприятном смысле, мы обратились к директору названного училища с просьбой поделиться имеющимися у него на этот счёт сведениями.

Ещё в апреле 1909 года, заявил нам В. В. Пухальский, дирекция Киевского отделения Императорского музыкального общества возбудила ходатайство перед главной дирекцией о преобразовании училища в консерваторию. Ходатайство это, Благополучно преодолев целый ряд различных препятствий, было, наконец, удовлетворено 16 мая текущего года главной дирекцией, исходившей при этом из тех соображений, что насаждение в провинции новых центров высшего музыкального образования, какими являются консерватории, вообще весьма желательно и что в частности в университетском Киеве, сосредотачивающим интеллектуальную жизнь целого края, уже давно ощущается потребность в высшем музыкально-учебном заведении.

На основании полученного разрешения местная дирекция и постановила открыть в Киеве консерваторию с сентября будущего 1913–1914 учебного года, приурочив это событие к предстоящему в 1913 году празднованию 50-летнего юбилея киевского отделения Императорского Русского музыкального общества.

Будущая киевская консерватория будет подлежать действию нового общего для всех консерваторий устава, утверждение которого в законодательном порядке должно последовать в ближайшем будущем.

По этому уставу, в основании которого, по всем данным, ляжет основной принцип ныне действующего устава консерватории петербургской консерватории будут состоять из 2 отделений: художественного и академического. В настоящий момент трудно ещё дать вполне определённый ответ чем будут отличаться друг от друга эти отделения, но вероятнее всего предположить, что вся разница между упомянутыми отделениями сведется к большей специализации преподаваемых в них предметов. Каждое из отделений в свою очередь подразделяется на курсы: младший и старший. Демаркационной линией, разделяющей курсы, будет служить технический экзамен, который и даст право перехода с младшего курса на старший. Общеобразовательных предметов при консерватории преподаваться не будет. Таково, по крайней мере, мнение местной дирекции, предпочитающей разделение общего и музыкального образования.

Оба отделения консерватории с их курсовыми подразделениями открыты будут одновременно. Этому обстоятельству содействует солидное количество хорошо играющих, слагающееся как из учеников нашего училища, из которых многие переведены будут даже на старшие курсы консерватории, так и из лиц, которые уже окончили училища, но пожелают продолжить своё музыкальное образование.

С открытием консерватории училище упразднится. Вопрос о судьбе нынешних учеников училища, а равно и многие другие вопросы внутреннего распорядка, возникающие в связи с преобразованием музыкального училища, ещё дирекцией не обсуждались.

Учительский персонал консерватории составит из преподавателей и профессоров. Во главе консерватории будет стоять автономный совет профессоров, избирающий директора и приглашающий преподавателей отдельных предметов.

Список будущих профессоров послан будет на утверждение в течение текущего учебного года.

Существовать консерватория будет на свои средства и небольшую 5-тысячную субсидию от казны, которой и в настоящее время пользуется училище.

Консерватория помещаться будет в здании нынешнего училища, которое значительно расширено пристройкой двух крыльев.

В заключение мы спросили В. В. Пухальского, будут ли при приеме в консерваторию применяться какие-нибудь специальные ограничения для евреев.

– Затрудняюсь дать определённый ответ, – ответил наш собеседник. – Полагаю, впрочем, что этот вопрос, вероятно, предусмотрен будет проектирующимся новым уставом.

Гр. М.
(Киевская жизнь. – 1912. – № 8. – С. 2.)